

Prof. dr hab. Krzysztof Białowicz
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Sztuk Pięknych

Ocena dorobku artystycznego oraz rozprawy doktorskiej mgr Jana Drozda pod tytułem: *Ewokacja archetypów* sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, wszczętym przez Radę Naukową Instytutu Sztuk Plastycznych, Wydziału Sztuki i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Ogólne informacje o doktorancie

Jan Drozd od 1993 roku studiował na kierunku Film animowany i nauczanie w szkołach średnich na Uniwersytecie Ostrawskim. W trakcie studiów nawiązał współpracę z ostrawskim studium filmowym i animowanym *QQ*, co zaowocowało tworzeniem programów telewizyjnych i spotów reklamowych. W 1998 roku uzyskał tytuł magistra realizując film „Sen kruka”, jego promotorem był Ilja Novák. W latach 1998–2001 kontynuował współpracę z *QQ Studio* na stanowisku plastyka i animatora. Do 2003 r. prowadził kursy plastyczne dla dorosłych w centrum rozwoju sztuki *Viridian* w Ostrawie. Przez krótki okres pracował też jako nauczyciel plastyki w szkole podstawowej. W latach 2003–2014 jego praca zawodowa związana była ze szkołą średnią rzemiosła artystycznego w Ostrawie. W latach 2014-2017 pracował w ostrawskim technikum jako nauczyciel rysunku, grafiki komputerowej i animacji. Finalnym etapem jego kariery dydaktycznej było stanowisko wykładowcy na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Ostrawskiego, które piastuje od 2017 roku do dnia dzisiejszego.

Ocena dorobku artystycznego

Dorobek artystyczny mgr Jana Drozda na przestrzeni ponad dwudziestu lat ewoluował pod względem formalnym i technologicznym. W początkowej fazie koncentrował się na malarstwie,

które zawierało zarówno kompozycje abstrakcyjne, jak i figuratywne. Dosłowność, do której nie mam przekonania, ukazująca motywy realistyczne zbyt dosadnie, przeplatana była wątkami surrealistycznymi, industrialnymi posiadającymi o wiele większy ładunek refleksji i wartości wizualnych. Ważnym momentem na drodze twórczej mgr Jana Drozda było zwrócenie się w kierunku grafiki. W dostarczonej mi dokumentacji wynika, że nastąpiło to ok. 2018 roku, czyli raptem 5 lat temu. Prezentowane serigrafie świadczą o dużym przyspieszeniu, które twórczość doktoranta nakierowało na drogę kompozycji bardziej wymagającej i bardziej ryzykownej. Przykładami takich prac są z pewnością: *Knot Art* z 2018 r., *Najwyższa abstrakcja* z 2019 r., czy z tego samego roku *Grafika roku*. Zdarzają się, niestety w tym zestawie prace, których obecnością jestem zdziwiony np. *Para*, czy *Chwila* z 2018 roku. Byłbym w stanie wybronić je jako przechwyconą klatkę animacji, ale nie jako autonomiczny obraz.

Na pewnym etapie drogi twórczej Jana Drozda istotnym bodźcem była twórczość animacyjna (lata 1998-2012). Ten specyficzny i wymagający określonych umiejętności rodzaj kreacji wytworzył, z pewnością, w artyście pewne odruchy, rodzaj rozumienia obrazu (żałuję, że dokumentacja nie zawiera materiału filmowego). Zawarty w portfolio zestaw prac mówi nam o ewolucji polegającej na porzuceniu obrazu ruchomego na rzecz kompozycji statycznej. To poważne, wyzwanie, które wymaga wewnętrznego przestrojenia zaowocowało powstaniem prac graficznych, które zaczęły operować skrótem, poetyką „zamrożonego” obrazu, obrazu trwającego w naszej świadomości.

Mgr Jan Drozd w prezentowanym okresie brał udział w ponad dwudziestu wystawach zbiorowych, np. *Industrial Landscape* (2021), *C_Z_S_K_1_3_2_1* (2021), *Grafika roku* (2019), *6 Międzynarodowe Triennale Grafiki Cyfrowej* – Gdynia 2019. Istotną pozycją w jego aktywności wystawienniczej było 9 wystaw indywidualnych, m.in. W czeskiej *Galerie Pape* (2019), na Akademii Sztuk Pięknych w Zielonej Górze (2018), czy w ostrawskiej galerii *Hudební bazar* (2008).

Poza pracą stricte artystyczną należy docenić udział doktoranta w dwóch przedsięwzięciach związanych z szeroko rozumianym wystawiennictwem. Były to *Interreg – Sztuka ponad granicami*, której celem było stworzenie alternatywnych przestrzeni wystawienniczych w kompleksie miejskim oraz *Współpraca uczelni i wydziałów artystycznych z lokalnymi partnerami publicznymi* związana z promocją uczelni w środowisku zewnętrznym.

Z załączonego kalendarium wynika, że w latach 1998 – 2001, że Jan Drozd zajmował się animacją pracując we wspomnianym przeze mnie wcześniej *studio QQ*. Chociaż okres ten nie jest udokumentowany zestawem filmowych zakładam, sądząc po ilości przedstawionego ”materiału

dowodowego” że miał istotny wpływ na rozwój osobowościowy i artystyczny doktoranta. W tym okresie powstały realizacje zbiorowe np.: *Wonderful show*, *Pod pokličkou* oraz filmy autorskie np.: *Kvarteto*, *Plamínek*, *William a Delvin*.

Ocena dorobku dydaktycznego i organizacyjnego

Mgr Jan Drozd od 2017 roku jest wykładowcą na Wydziale Artystycznym w Katedrze Grafiki i Rysunku Uniwersytetu Ostrawskiego. W skład jego obowiązków wchodzi prowadzenie zajęć z grafiki komputerowej oraz przygotowanie akredytacji przedmiotów związanych z projektowaniem i ich wdrożeniem w cykl edukacyjny. Poza pracą dydaktyczną mgr Jan Drozd zajmuje się działalnością wystawienniczą, która jest związana z aktywnością artystyczną pracowników Wydziału. Współpracuje on też przy różnego rodzaju wydarzeniach zewnętrznych np.: międzynarodowym sympozjum serigraficznym ISSO i projekcie *Transfer wiedzy naukowej i technologii* oraz jest odpowiedzialny za komunikację z partnerskimi uniwersytetami (projekt *LAG, GAME LAB*).

W latach 2014 – 2017 Mgr Jan Drozd był wykładowcą w Zawodowym Liceum artystycznym i gimnazjum, gdzie prowadził zajęcia związane z multimediami, animacją, projektowaniem i nauczaniem rysunku. Wcześniej, w okresie 2003 – 2014 prowadził zajęcia z animacji, grafiki komputerowej, rysunku i projektowania w gimnazjum artystycznym – Střední umělecká škola Ostrava. Jego ścieżkę zawodową uzupełnia zatrudnienie w Wyższej Szkole Sztuki i Rzemiosła (2002–2003_ oraz praca nauczyciela w Centrum rozwoju Sztuki (1999–2003).

Na uwagę zasługuje też działalność warsztatowa Jana Drozda, której dowodem jest udział w takich projektach, jak: *LAG – Festival of Art and Independent Games* – warsztaty studenckie, które współorganizowały Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet w Ostrawie oraz Uniwersytet Cyryla i Metodego w Trnavie oraz projekt online *Challenge - GAME LAB*.

Ocena rozprawy doktorskiej

Praca doktorska mgr Jana Drozda nosi tytuł *Ewokacja archetypów*. Jej inspiracją były zapisy autora odnoszące się do marzeń sennych. Rozprawa składa się z 3 rozdziałów *Człowiek i sny*, *Ja i sny* oraz *Ewokacja archetypów*. W pierwszej części doktorant odnosi się do zagadnień historycznych, socjologicznych. Ten dość szczegółowy tekst penetrujący zagadnienie dokumentacji śnienia począwszy od starożytności, a na czasach współczesnych kończąc świadczy o dużym zaangażowaniu doktoranta w tematykę, która jest istotą jego dzieła. Źródła pochodzące

z Mezopotamii, Egiptu, Chin czy Indii stanowią szeroką płaszczyznę porównań i inspiracji w stosunku do prac wizualnych, czyli clou niniejszej pracy. Silnym wątkiem tej części doktoratu jest odwołanie się do prac teoretycznych Sigmunda Freuda, Carla Gustava Junga oraz do postawy filozoficznej Arthura Schopenhauera i Friedricha Nietzsche. Innym, cennym w kontekście wizualnego przetwarzania snu zagadnieniem poruszonym przez doktoranta jest mające korzenie w buddyzmie śnienie świadome, którym intensywnie zainteresowała się nauka początku XX wieku.

Mgr Jan Drozd kontynuując teoretyczną część swojego doktoratu odwołuje się do twórczości wielu artystów inspirowanych marzeniami sennymi. Takie nazwiska, jak Albrecht Dürer, Francisco Goya, William Blake reprezentujący różne epoki i różną stylistykę stają się ważną inspiracją dla doktoranta. Poza symbolistami wymieniani są też surrealiści np. Max Ernst, Giorgio de Chirico, artyści czescy np. Jan Preisler, Rudolf Adámek i polscy Kazimierz Mikulski, czy Zdzisław Beksiński.

Drugą, podobnie jak pierwsza, teoretyczną częścią doktoratu jest rozdział *Ja i sny*. Autor opisuje w nim swoje osobiste doświadczenia i refleksje dotyczące zagadnienia marzeń sennych. Pojawia się tutaj ponownie, poparte lekturą książek Carlosa Castanedy, zagadnienie śnienia świadomego. Doktorant opisuje w dalszej części pracy swoje „przejście przez sen” porównując je, co wydaje mi się niezwykle ciekawe, do coraz intensywniej obecnego w naszym życiu świata wirtualnego. Ważne dla zrozumienia idei zapisu wizualnego snów jest prowadzenie przez mgr Jana Drozda dziennika. Powstał on w 2018 roku, a jego zadaniem była, poza zapisem tekstowym, stymulacja rejestracji graficznej wychwyconych symboli, przedmiotów, sytuacji. Autor mówi bardzo często o tzw. symbolach archetypowych, które zainicjowały przemiany obrazów sennych w rzeczywiste kompozycje.

Część praktyczna dyplomu zatytułowana jest *Ewokacja archetypów*. Przyznam, że trudno by mi było ocenić ten zestaw prac, gdyby nie silnie obecna w doktoracie nadbudowa teoretyczna. Mgr Jan Drozd przekonuje do swojej wizji poprzez osobistą i wiarygodną opowieść silnie podpartą dorobkiem artystycznym i teoretycznym minionych epok. Zestaw 9 grafik nadrukowanych na płótnie za pomocą sitodruku tworzy cykl mroczny i niepokojący. Ich surowa forma, oszczędność środków wyrazu przenoszą nas w rzeczywistość nie zakotwiczoną w czasie – są poza czasem. Podobnie jak sen, który jest poza czasem.

Autor zdecydował się dosyć „mechanicznie”, acz skutecznie ukazać w pracach dwoistość, balans między dwoma obszarami – światem na jawie i światem we śnie. Pomysł polega na tym, że grafiki

możemy oglądać przy świetle dziennym, ale też w ciemności. Na czarne płótna o różnych wymiarach naniesiona została farba sitodrukowa i pigment fotoluminescencyjny. Oba składniki wzajemnie się uzupełniają tworząc dwie kompozycje, z tym, że sytuacja „nocna” jest silnie skorelowana z grafiką „dzienną” wynika z układu tej pierwszej. Rozumiem, że koncepcja ta sugeruje, że sen wynika z doświadczeń rzeczywistych, a nie jest tworem autonomicznym.

9 sitodruków, to kompozycje figuratywne. Część z nich powstała na bazie przypadku, a część wynikała z analizy bodźców, których doświadczył twórca w rzeczywistym świecie. W większości sytuacji inicjacja twórcza wynikała z analizy wydarzeń, zjawisk, których Jan Drozd doznał w życiu realnym. Przebiegający przed obiektywem aparatu pies (*Więzienie*), ponumerowane drzewa napotkane podczas spaceru (*Las*), rój pszczół zaobserwowany w ulu (*Matka*), prehistoryczne narzędzia jako pamiątka po ojcu (Ojciec i syn) były bodźcem do powstania kompozycji graficznych, a jednocześnie wydobyły z pamięci doktoranta skojarzenia z „rejestracjami” sennymi. Zestaw prac połączony z dosyć szczegółowymi opisami jest intymną opowieścią o życiu Jana Drozda. W całym zestawie dostrzegam prace o samonośnej formie graficznej, prace, które są w stanie wybrnąć się bez nadbudowy teoretycznej (*Matka, Ojciec i syn, Dwukot*), jednak większość z cyklu *Ewokacja archetypów* (*Więzienie, Las, Piana, Ślady, Grzyby, Cień*), to grafiki, które potrzebują wsparcia w postaci opisu... i ten opis otrzymują.

W moim odczuciu cykl 9 sitodruków jest poniekąd „skazany” na prezentację, której nieodzownym elementem jest opis, nawiązanie do historii z życia doktoranta, jego analizy snów. Oczywiście możliwy jest, jak pisze mgr Jan Drozd odbiór spontaniczny i intuicyjny, ale ta sytuacja wymusza ogląd powierzchowny, zdominowany przez ekspresję formy, dosłowność, albo rozważania o estetyce. Zatem praca doktorska mgr Jana Drozda, to ściśle ze sobą powiązany duet – pracy pisemnej i reprezentacji wizualnej.

Konkluzja

Po szczegółowym przeanalizowaniu dorobku artystycznego, organizacyjnego, dydaktycznego oraz po zapoznaniu się z rozprawą doktorską mgr Jana Drozda pt. *Ewokacja archetypów*, stwierdzam, że spełnia ona wymagania ustawowe. Wszystkie jej składowe, czyli obiekty artystyczne, część teoretyczna i dokumentacyjna stanowią spójną i przekonującą całość, w oryginalny sposób definiującą postawę artystyczną i ideową doktoranta. Mgr Jan Drozd wykazuje się szeroką wiedzą z zakresu historii sztuki, współczesnych technologii druku, które mają istotny wpływ na poziom przedstawionych mi treści. Z przekonaniem stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Jana Drozda

stanowi znaczny wkład w rozwój reprezentowanej dyscypliny i wnioskuję do Rady Naukowej Instytutu Sztuk Plastycznych, Wydziału Sztuki i Nauk o Edukacji w Cieszynie, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach o nadanie jemu stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized initial 'S' followed by a cursive name.